

KISA KLASİKLER / 24

MARK TWAIN
**Hadleyburg'ü
Yozlaştıran
Adam**

ÇEVİRİ: BEHRAK GÖÇER

♥ can
klasik

MARK TWAIN
HADLEYBURG'Ü
YOZLAŞTIRAN ADAM

Kısa Klasikler

Hadleyburg'ü Yozlaştıran Adam, Mark Twain

İngilizce aslından çeviren: Berrak Göçer

The Man That Corrupted Hadleyburg

İlk baskı: *Harper's Monthly*, Aralık 1899

Çeviriye kaynak alınan basım: Harper&Brothers, 1900

© 2020, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2020

4. basım: Mayıs 2022, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Senem Karadayı

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-4571-3

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750745713

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MARK TWAIN
HADLEYBURG'Ü
YOZLAŞTIRAN ADAM

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Berrak Göçer

MARK TWAIN, 1835'te ABD'nin Florida eyaletinde dünyaya geldi. Asıl adı Samuel Langhorne Clemens'tir. Babasını çok küçük yaşta kaybeden yazar, okulunu yarıda bırakarak bir basımevinde çalışmak zorunda kaldı. On sekiz yaşına geldiğinde dünyayı keşfetme arzusunda bir genç olarak ABD'nin değişik eyaletlerini gezmeye başladı, bu arada çeşitli matbaalarda çalıştı. Yirmi dört yaşında kaptanlık ehliyetini aldı ve Amerikan İçsavaşı çıkana kadar nehir gezileri düzenleyen gemilerde kaptanlık yaptı. Bazı gezi yazıları ve makaleler yazarak çeşitli eyaletleri dolaştı. 1867'de ilk kitabı *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County*'i (Calaveras İlçesinin Ünlü Sıçrayan Kurbağası) yayımladı. Öksüz ve yaramaz bir çocuğun Mississippi'de geçen maceralarını anlattığı 1875'te yayımlanan *Tom Sawyer'in Maceraları* adlı kitabı çok sevildi. 1885'te yayımlanan *Huckleberry Finn'in Maceraları* kitabı da kimilerince Amerikan edebiyatının ilk büyük edebî eseri olarak değerlendirilmiştir. Kariyerinin zirvesinde döneminin en önemli Amerikan ünlüsü olduğu düşünülür. 21 Nisan 1910'da Connecticut'ta hayatını kaybetmiştir.

BERRAK GÖÇER, 1986'da İstanbul'da doğdu. 2007'de New York Üniversitesi Medya, Kültür ve İletişim Bölümü'nden mezun oldu. Editörlük ve çevirmenlik yaparak yayın hayatını sürdürüyor.

www.koltukname.com

HADLEYBURG'Ü YOZLAŞTIRAN ADAM

I

Uzun mu uzun yıllar önceydi. Hadleyburg yöresinin en dürüst, en namuslu kasabasıydı. Bu namına üç nesildir leke sürdürmüyor ve onunla, sahip olduğu diğer her şeyden daha fazla gurur duyuyordu. Öyle gurur duyuyordu, onu ebediyen korumayı öyle önemsiyordu ki dürüst davranma düsturunu beşikteki bebeklere kadar öğretmeye başladı ve benzer öğretileri çocukların bundan sonra eğitimlerine adanan yıllar boyunca kültürlerinin temel taşı haline getirdi. Ayrıca yoldan çıkarıcı öğeler gelişim yıllarında gençlerden uzak tutuluyordu ki dürüstlükleri iyice pekişip kabuk bağlasın iliklerine kadar işlesin. Komşu kasabalar bu saygı duyulması üstünlüğü kıskanır, Hadleyburg'ün bu yüzden gururlanmasını hor görüyormuş gibi davranıp adına kibir der ama yine de Hadleyburg'ün gerçekten de yozlaştırılmaz bir kasaba olduğunu kabul etmek zorunda kalırlardı; üstlerine gidildiği takdirde de sorumluluk üstleneceği bir iş arayışıyla memleketinden ayrılmış genç bir adam için Hadleyburg'lü olmanın yeterli bir referans sayıldığını kabullenirlerdi.

Ama nihayetinde günlerden bir gün Hadleyburg, kasabadan geçen bir yabancıyı rencide etme talihsizliğini

yaşadı; büyük ihtimalle farkında olmadan ama her halükârda kesinlikle umursamadan, zira Hadleyburg kendi kendine yetiyordu ve yabancıları da yabancıların düşüncelerini de zerre umursamıyordu. Yine de bu yabancı için bir istisna yapsa iyi ederdi çünkü bu öfkeli bir adamdı, kindardı da. Uğradığı hakareti koca bir yıl boyunca seyahatleri esnasında zihninde diri tutmuş, tüm boş anlarını yaşadıklarını telafi edecek bir karşılık bulma çabasına harcamıştı. Bir sürü plan yaptı, hepsi de iyiydi ama hiçbir istediği kadar geniş kapsamlı değildi; en kötüsü bile birçok insanı incitecek türdendi ama o tüm kasabayı içerecek bir plan arayışındaydı, yara almayan tek bir kişi bile kalmamalıydı. Sonunda parlak bir fikir buldu, bu fikir aklına geldiğinde zihni şeytani bir neşeyle aydınlandı. Hem plan yapmaya koyuldu ve kendi kendine, “Evet, yapmam gereken bu: Kasabayı yozlaştıracam,” dedi.

Altı ay sonra Hadleyburg’e gitti, bir faytonla akşam on civarında bankanın yaşlı veznedarının evine vardı. Faytondan bir çuval çıkardı ve çuvalı omzuna attığı gibi kulübenin bahçesinde yalpalayarak ilerleyip kapıyı çaldı. Bir kadın sesi, “Girin,” dedi, adam içeri girdi, çuvalını salondaki sobanın arkasına koydu ve lambanın yanında oturmuş *Missionary Herald*’ı okuyan yaşlı kadına kibarca şöyle dedi:

“Lütfen rahatsız olmayın hanımefendi, sizi fazla tutmayacağım. Evet, iyice gizledim, insan orada olduğunu fark etmiyor bile. Kocanızla görüşebilir miyim acaba hanımefendi?”

Görüşmezdi, kocası Brixton’a gitmişti, geç vakte kadar dönmeme ihtimali vardı.

“Pekâlâ hanımefendi, mühim değil. Sadece bu çuvalı ona emanet etmek istedim, bulunduğu anda sahibine iletmek üzere. Ben buraların yabancısıyım, beni tanımıyor, kasabaya sadece uzun zamandır zihnimi meşgul

eden bir işi halletmek için uğradım. Görevimi artık yerine getirdim; içim rahatlamış, biraz da gururla ayrılıyorum, beni bir daha görmeyeceksiniz. Çuvala iliştiirdiğim kâğıtta her şeyi açıkladım. İyi geceler hanımefendi.”

Yaşlı kadın bu gizemli, iri yabancından korkmuştu; gitmesine memnun oldu. Ama meraklanmıştı, doğruca çuvala gidip kâğıdı aldı. Not şöyle başlıyordu:

YAYIMLANMAK ÜZERE – ya da doğru adam özel soruşturmaıyla aranacak; ikisi de olur. Bu çuvalda yedi yüz yirmi yedi buçuk kilo ağırlığında altın para bulunmaktadır...

“Yüce Tanrım, kapı kilitli bile değil!”

Bayan Richards eli ayağı titreyerek fırlayıp kapıyı kilitledi, sonra tahta panjurları kapattı ve odada paniğe kapılmış, endişelenmiş halde durdu, kendini ve parayı güvende tutmak için başka ne yapabileceğini düşünüyordu. Bir süre hırsız sesi geliyor mu diye etrafı dinledi, sonra merakına yenik düştü ve lambanın yanına dönüp yazının geri kalanını okudu:

Ben bir yabancıyım ve şu anda bir daha ayrılmamak üzere ülkeme dönüyorum. Bayrağının altında geçen uzun ziyaretim boyunca bana verdikleri için Amerika'ya müteşekkirim; bir-iki yıl önce bana yaptığı büyük iyilikten dolayı da vatandaşlarından birine –Hadleyburg'lı bir vatandaşa– özellikle müteşekkirim. Hatta bana iki büyük iyilik yaptı. Açıklayayım. Ben bir kumarbazdım. Kumarbaz-*DIM* diyorum. Batağa saplanmış bir kumarbazdım. Bu kasabaya gece vardım, açtım, meteliğe kurşun atıyordum. Yardım istedim – karanlıkta; çünkü gündüzleri dilenmeye utanıyordum. Doğru adama rast geldim. Bana yirmi dolar verdi; yani benim nazarımda bana ha-

yat verdi. Bana aynı zamanda bir servet vermiş oldu zira o parayla kumar masasında zengin oldum. Ayrıca bana söylediği bir söz bugüne dek hiç aklımdan çıkmadı ve sonunda beni ele geçirdi, beni ele geçirerek de kalan son ahlak değerlerimi korumamı sağladı: Artık kumar oynamayacağım. Şimdi, o adamın kim olduğuna dair en ufak bir fikrim bile yok ama onun bulunmasını istiyorum ve bu parayı almasını istiyorum; başkasına vermesi, atması, tutması, ne dilerse yapması için. Bu sadece ona duyduğum minneti kanıtlamamın bir yolu. Kalabilseydim onu kendim bulurdum ama mühim değil, yine de bulunacaktır. Burası dürüst bir kasaba, yozlaştırılmaz bir kasaba, bu kasabaya gözü kapalı güvenebileceğimi biliyorum. Bana söylediği söz bu adamın bulunmasını sağlayabilir, ne dediğini hatırlayacağına eminim.

Evet, planım şu: Soruşturmayı gizli yürütmek isterseniz öyle yapın. Aranılan adam olma ihtimali bulunan herkese burada yazılanları anlatın. “O adam benim, yabancıya şunu şunu söylemiştim,” derse onu sınava tabi tutun, şöyle ki çuvalı açınca içinde mühürlü bir zarfta o sözü bulacaksınız. Eğer adayın söylediği söz zarftakini tutuyorsa ona parayı verin daha fazla soru sormayın çünkü kuşkusuz doğru adam odur.

Ama halka açık bir soruşturma yürütmeyi tercih ederseniz o zaman bu yazıyı yerel gazetede yayımlayın ama şu talimatları da ekleyin: Bugünden otuz gün sonra aday (cuma) akşam sekizde valilik konağına gelsin ve söylediği sözü mühürlü bir zarfta (aracılık etmeyi kabul etme nezaketini gösterirse) Papaz Burgess'a iletсин, Bay Burgess hemen oracıkta çuvaldaki mühürleri açıp sözün doğruluğunu kontrol etsin, eğer doğruysa da para en içten teşekkürlerimle, kimliği bu şekilde belirlenen bağışçımaya verilsin.

Hadleyburg'ü Yozlaştıran Adam, William Faulkner'in Amerikan edebiyatının kurucusu olarak nitelediği daha çok romanlarıyla tanınan gerçekçi yazar Mark Twain'in mizahçı yanının öne çıktığı kısa bir öyküsü.

Sarsılmaz dürüstlüğüyle övünen Hadleyburg kasabası halkının bir yabancıyı farkında olmaksızın rencide etmesi, büyük bir intikam hikâyesine dönüşür. Ülkenin en dürüst kasabası olarak tanınan Hadleyburg'ün namını karalamak isteyen bu öfkeli yabancı, yozlaştırılmaz olmasıyla övünen halkı kendi gerçeğiyle yüzleştirmek üzere müthiş bir plan hazırlar. İnsanlığın açgözlülük, kıskançlık, intikam gibi en olumsuz niteliklerini hicvederek irdelleyen Twain bu öyküsüyle ikiye bölünmüş toplumsal ahlak anlayışına da en ağır eleştirilerden birini yöneltir.

#kısaklasikler #amerikanklasikleri #hiciv #toplumsalahlak #yozlaşma
#intikam

Kapak illüstrasyonu: Sonam Karabey

